

Umělecké dílo

Balet Lucidor a Arabella

Balet je forma scénického tance, která využívá choreografii. Provedení baletního představení může být samostatné či součástí operního představení. Tento tanec vznikl ve druhé polovině 16. století jako zpestření italských oper, uváděných na šlechtických francouzských dvorech. Balet jako samostatné umělecké dílo byl uveden díky francouzskému králi Ludvíku XIV, který ho sám tančil a ustálil formu baletu a jeho názvosloví. V 18. století došlo k popularizaci baletu, také díky vypracovanější baletní i divadelní technice, tak se stal rovnoprávnou samostatnou dramatickou formou, jak pantomimicky a tanečně vyjádřit příběh. V 19. století, díky sociálním a společenským změnám balet postupně ztrácel zájem u vyšších vrstev společnosti. K renesanci baletu došlo ve 20. století díky ruským tanečním školám, které opět přinesly oblibu u aristokracie. V této době v Německu došlo k rozvoji výrazového a později moderního tance.

Na prvopočátku vzniku baletu byly příběhy o nadpřirozených bytostech, kouzelných vílách a vzdálených zemích. Veškeré klasické balety zobrazovaly oblibu romantických příběhů, které v divácích vzbuzovaly touhu po fantazii a nadpřirozena. Podle mého názoru diváci chodili na takové představení k vůli psychickému odpočinku od problémů, které jim přinášel život. Opakem jsou choreografické zpracování moderního a současného baletu, které se inspirují v reálných příbězích. Kdy tyto příběhy pojednávají o psychicky náročné a uspěchané době. Dle mého názoru takové představení raději navštíví diváci mladší generace.

Povídka Lucidor a Arabella, která byla použita ke zpracování jako námět k baletnímu představení, vznikla již v roce 1910. Napsal ji významný rakouský básník, vypravěč, esejista a dramatik Hugo von Hofmannsthal a také ji sám později přepracoval na libreto pro operu Richarda Strausse Arabella, která měla premiéru v roce 1933. Hofmannsthal s Richardem Straussem vytvořili řadu společných děl a stali se průkopníky a tvůrci nové formy hudebního divadla založené na literárně náročném libretu (Elektra, Růžový kavalír, Legenda o Josefovi).

Základem příběhu je dramatický osud dívky Lucie, již matka kvůli zvláštním způsobem formulované podmínce získání dědictví přinutí, aby se vydávala za chlapce. Pokus zakrýt svou pravou identitu, obětovat a popřít své ženství ztroskotává v situaci, kdy se dívka setkává se svou životní láskou. Samotné jméno hlavní postavy lze považovat za poněkud hořkou glosu. Ve srovnání s tradičně romantickými jmény ženských hrdinek zní Lucidor. Ve skutečnosti spisovatel líčí osudové drama ženy, nucené okolnostmi k nesnesitelnému sebezapírání a schopnosti vymknout se takovému nesmyslnému údělu.

V Národním divadle v Brně se ujal choreografie Youri Vámos, který se svého úkolu chopil látky s veškerou soustředěností a velmi detailně zpracoval duševní stavy myslí a charaktery hlavních postav, přenesl je do tanečního vyjádření. Vybraná hudba k baletu Alexandra Glazunova spojuje suverénní, originální hudbu, s prvky slovanské melancholie s energií a chutí do života příznačnou pro moderní Evropu.

Hugo Laurenz August Hofmann byl rakouský romanopisec, libretista, básník, dramatik a esejista. Svá díla také vydával pod pseudonymem Loris a Theophil Morreu. Narodil se ve Vídni, již od svého útlého věku psal básně, které mu také byly vydány v deníku *Blätter für die Kunst*. Jeho osudovým setkání v roce 1900 bylo s německým skladatelem Richardem Straussem, který Hofmannsthalu oslovil k napsání libret k jeho operám, např.: *Eletra*, *Růžový kavalír*, *Žena bez stínu*, *Egyptská Helena* a *Lucidor*. Jeho povídky jsou plné tajemna a snivé atmosféry, postavy prochází poměrně složitým vývojem a přesto žijí bohatým vnitřním životem. Jeho příběhy jsou plné překvapivých událostí s postavami, které řeší své vlastní vnitřní a přesto závažné problémy.

Choreograf Youri Vámos se narodil v Budapešti, kde také vystudoval klasický tanec na Státní baletní škole. Poté se stal sólistou v Maďarské státní opeře a dalších zemích v Evropě. Po ukončení sólové taneční kariéry se stal uměleckým baletním šéfem v Dortmundu, Bonnu a Basileji. Během své umělecké kariéry představil vlastní pojetí baletního umění, jako např.: *Labutí jezero*, *Louskáček*, *Sen noci svatojánské* a *Šípková Růženka*. Vámos také vytvořil nové dějové balety, např.: *Lucidor* a *Arabella* podle stejnojmenné novely od Huga von Hofmannsthalu, na hudbu Alexandra Glazunova. Youri Vámos je považován za jednoho z předních evropských choreografů, který se zasloužil o přežití klasických celovečerních baletů. Jeho choreografie jsou rozpoznatelné s pozoruhodným smyslem pro drama a vysokou muzikálností. Klasické balety ho přitahují ne z důvodu dramatického obsahu, ale více díky geniální hudbě. Knižní edice s názvem *"Historie tance dvacátého století v jednom svazku"*

označila Youriho Vámose za nejlepšího choreografického vypravěče současnosti. Nyní je tento choreograf čestným profesorem taneční akademie v Budapešti.

Česká premiéra baletu Lucidor a Arabella byla uvedena v Národním divadle Brno, Janáčkově divadle, 19. října 2012.

Použitá literatura a internetové zdroje:

- Nikolajevič, Jurij, Grigorovič: Balet: encyklopedija. Sovetskaja encyklopedija. Moskva 1981.
- Hugo von Hofmannsthal: Arabella. Berlín 1933.
- Hugo von Hofmannsthal, přeložil Skoumal Aloys: Lucidor. Odeon. Praha 1981.
- Hugo von Hofmannsthal, přeložil Skoumal Aloys: Lucidor a jiné prózy. Slovart. Praha 1998.
- <http://zivotopis.osobnosti.cz/hugo-von-hofmannsthal.php> [27. 12. 2012]